

සත්තට්ඨාන සූත්‍රය

පඤ්චපාදනස්කන්ධය හා ත්‍රිවිධ උපපරීක්ෂා

(සංයුත්ත නිකාය, 3, 108-113 පිට, බන්ධ සංයුත්ත)

බුදුසමයේ සඳහන් සෑම අනුශාසනයක් ම ඉලක්ක කොට ඇත්තේ දුක අවබෝධ කර ගැනීමටත් එම දුකින් නිදහස් ව උපරිම මානසික සංතෘප්තියකින් ජීවත්වීමටත් මග පෙන්වීම සඳහායි. මේ සඳහා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සෑම දහම් පදයකින් ම අපට ලබා දෙන්නේ ප්‍රඥාවයි. එනම් තමා හා ලෝකය පිළිබඳ දකින නුවණයි. ධර්ම ශ්‍රවණය මගින් අප මෙම ජීවිතාවබෝධය ලද පමණට දුකින් නිදහස්වීමේ මාර්ගය අවබෝධ කර ගැනීමට අවස්ථාව උදාවේ. මෙකල ලොව වෙසෙන බුද්ධිමත් සෑමගේ ජීවිත අරමුණු අතර බුදුදහම මැනවින් ශ්‍රවණය කොට එය ශක්ති පමණින් අනුගමනය කිරීම ප්‍රධාන ජීවිත අභිලාශයක් විය යුතු ය. ඊට හේතුව දුකින් නිදහස්වීමේ පැහැදිලි මාවත එමගින් විස්තර කෙරෙන බැවිනි. බුදුදහමට අනුව තම ජීවිතය අවබෝධ කර ගැනීම මූලික වශයෙන් රඳ පවත්නේ සත්ත්වයා නිර්මාණය වී ඇති පඤ්චපාදනස්කන්ධය තේරුම් ගැනීම මතයි. එම පඤ්චපාදනස්කන්ධය මෙනෙහි කළ යුතු ආකාර හතක් සහ නුවණින් පරීක්ෂා කළ යුතු තවත් කරුණු තුනක් ඔස්සේ ජීවිතාවබෝධය ලබා දෙන දේශනාවකි සත්තට්ඨාන සූත්‍රය.

සසර ස්වභාවය

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තම ශ්‍රාවකයන්ට සසර පවත්නා අතිදීර්ඝ ස්වභාවයන් එහි බියකරු බවත් නිතර අවධාරණය කළහ.

අනමතග්ගොයං භික්ඛවෙ සංසාරො, පුබ්බාකොටි න පඤ්ඤයති අවිජ්ජානීවරණානං සත්තානං තණ්හාසංයෝජනානං සන්ධාවිනං සංසරතං.

මේ සංසාරය කෙළවරක් නොපැනවිය හැක්කකි {අනමතග්ග : (අනු + අ + මත + අග්ග) = අනවරාග්‍ර, කෙළවර නැති}. අවිද්‍යාව නිවරණ කොට ඇති තෘෂ්ණාව සංයෝජන කොට ඇති භවයෙන් භවයට එහි මෙහි දුවන සැරිසරන සත්ත්වයන්ගේ මුල් කෙළවර නොපැනේ. මෙලෙස සසර ගමන් කරන ගමනෙහි දී තම මව, පියා, දුව, පුතා ආදී වශයෙන් එක එක ඤැතිවරයා වෙනුවෙන් හැඩු කඳුළු එක් කළහොත් මහසයුරේ ජලය පරදන තරම් බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළහ. තවද මෙම අතිදීර්ඝ සසරෙහි තමාට මව නොවූ පියා නොවූ දුව නොවූ පුතා නොවූ කෙනෙකු නොවන බව ද උන්වහන්සේ අවධාරණය කළහ. ඒ අතර අප සසර ගමනෙහි දී වැඩිපුර ඉපිද ඇත්තේ සතර අපායෙහි බවත් පෘථග්ජනය සත්ත්වයාට සතර අපාය තම මහ ගෙදර බඳු බවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දී තිබේ. ඉන් පැහැදිලි වන්නේ සුගතියක ඉපදීම කළාතුරකින් සිදු වන අතිශය දුර්ලභ කරුණක් බවයි.

සුනබයකු උපමා කරමින් සත්ත්වයා සසර සැරිසරන ආකාරය බුදුරජාණන් වහන්සේ ගද්දුලබ්ද්ධ සූත්‍රයෙහි මෙලෙස විස්තර කරති.

සා ගද්දුලබ්ද්ධො දළ්භෙ ධීලෙ වා ඵම්භෙ වා උපනිබ්ද්ධො සො ගච්ඡති වෙපි තමෙව ධීලං වා ඵම්භං වා උපගච්ඡති. තිට්ඨති වෙපි තමෙව ධීලං වා ඵම්භං වා උපනිට්ඨති, නිසීදති වෙති තමෙව ධීලං වා ඵම්භං වා උපනිසීදති, නිපජ්ජති වෙපි තමෙව ධීලං වා ඵම්භං වා උපනිපජ්ජති.

යම්සේ දම්වැලකින් බැඳුණු බල්ලෙක් දැඩි හුලෙක හෝ ටැඹක හෝ බඳනා ලද්දේ නම් එම හුල ම හෝ ටැඹ ම ළඟට යයි. ඉදින් සිටින්නේ නම් එම හුල ම හෝ ටැඹ ම හෝ ළඟ සිටියි. ඉදින් හිඳින්නේ නම් එම හුල ම හෝ ටැඹ ම හෝ ළඟ හිඳියි. ඉදින් ලගින්නේ නම් එම හුල ම හෝ ටැඹ ම ළඟ ලගියි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඉහත උපමාව දක්වා ඉන්පසුව උපමේය වශයෙන් සඳහන් කරන්නේ සසර සැරිසරන සත්ත්වයායි.

එවමෙව බො භික්ඛවෙ, අස්සුනවා පුටුප්පනො රූපං 'එනං මම, එසො'හමස්මි, එසො මෙ අත්තාති සමනුපස්සති. වෙදනං 'එනං මම, එසො'හමස්මි, එසො මෙ අත්තාති සමනුපස්සති. සඤ්ඤං 'එනං මම, එසො'හමස්මි, එසො මෙ අත්තාති සමනුපස්සති. සංඛාරං 'එනං මම, එසො'හමස්මි, එසො මෙ අත්තාති සමනුපස්සති. විඤ්ඤාණං 'එනං මම, එසො'හමස්මි, එසො මෙ අත්තාති සමනුපස්සති. සො ගච්ඡති වෙපි මමෙව පඤ්චුපාදනක්ඛන්ධෙ උපගච්ඡති. තිට්ඨති වෙපි ඉමෙව පඤ්චුපාදනක්ඛන්ධෙ උපතිට්ඨති. නිසීදති වෙපි ඉමෙව පඤ්චුපාදනක්ඛන්ධෙ උපනිසීදති. නිපජ්ජති වෙපි ඉමෙව පඤ්චුපාදනක්ඛන්ධෙ උපනිපජ්ජති.

දම්චැලෙන් බැඳුණ හුලක හෝ ටැඹක හෝ ගැටගැසු බල්ලා එම කණුව වෙත ම යාම්, සිටිම්, හිඳිම්, ලැගීම් කරන්නාක් මෙන් ලොචතුරු දහමක පහස නොලද අග්‍රැතවත් පෘථග්ජනයා රූපය මාගේ ය, මම ය, මගේ ආත්මය ය* (එනං මම, ඒසො'හමස්මි, එසො මෙ අත්තාති) වශයෙන් සිතා ඒ තුළ ම දිවි ගෙවයි. වේදනා, සඤ්ඤ, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන සෙසු ස්කන්ධ පිළිබඳව ද මාගේ ය, මම ය, මගේ ආත්මය ය* යන හැඟීමෙන් කටයුතු කරයි. මෙලෙස රූපාදි පඤ්චුපාදනස්කන්ධය කෙරෙහි ම මාගේ ය, මම ය, මගේ ආත්මය ය* යන හැඟීමෙන් යුතුව අග්‍රැතවත් පෘථග්ජනයා ක්‍රියා කරන බව සඳහන් වේ.

මෙබඳු තත්ත්වයක් මත තම සිත දිගු කලක් මුළුල්ලෙහි රාගයෙන් ද්වේෂයෙන් මෝහයෙන් කිලිටි වූයේ යැයි තම සිත පිළිබඳව නිතර ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කළ යුතු ය. සිත කෙලෙස් සහිත වීමෙන් සත්ත්වයෝ කෙලෙසෙති. සිත පිරිසිදු වීමෙන් සත්ත්වයෝ පිරිසිදු වෙති.

තස්මාතිහ භික්ඛවෙ, භික්ඛුනා අභික්ඛණං සකං චිත්තං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං දීසරත්තමීදං චිත්තං සංකිලිට්ඨං. රාගෙන දෙසෙන මොහොනාති. චිත්තසංකිලෙසා භික්ඛවෙ, සත්තා සංකිලිස්සන්ති. චිත්තවොදනා සත්තා විසුප්ඤ්ඤන්ති.

මෙහිදී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අපට අනුශාසනා කරන්නේ නිතර සිත පිළිබඳව නුවණින් ක්‍රියා කරන ලෙසයි. ඒ අනුව සිත අපිරිසිදුව ඇති විට කයින් වචනයෙන් සිතීන් කරන දෑ අකුසල් වන අයුරුත් ඉන් සිත කෙලෙසෙන අයුරුත් සිත පිරිසිදුව ඇති කල්හි කයින් වදනින් සිතීන් සිදු කරන දෑ කුසල් වන අයුරුත් ඊට අනුරූපව කුසලානිසංස ලැබෙන අයුරුත් පැහැදිලිව දැක ගත හැකිවේ. මහාසතිපට්ඨාන සූත්‍රයෙහි සතර සතිපට්ඨානය විස්තර කිරීමේ දී චිත්තානුපස්සනාව වැඩීමේ දී ද සිදු කෙරෙන්නේ සිත පිළිබඳව ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කිරීමයි. ඒ අනුව සරාගා, චිතරාගා, සදෝස, චිතදෝස, සමෝහ, චිතමෝහ, මහග්ගත, අමහග්ගත, සමාහිත, අසමාහිත වශයෙන් සිතෙහි ස්වභාවය මැනැවින් තේරුම් ගත හැකි වේ.

තවදුරටත් කරුණු පැහැදිලි කරන බුදුරජාණන් වහන්සේ 'වරණ චිත්‍රය' දැක ඇද්දැයි භික්ෂූන්ගෙන් විමසා සිටියහ. ඡ්චාමිති, එසේ යැයි භික්ෂූහු පිළිතුරු දුන්හ. වරණ චිත්‍රය සිතීන් ම විසිතුරු කරන ලද්දකි. ඒ වරණ චිත්‍රයට ද වඩා සිත අතිශය විසිතුරු ය. එම නිසා මෙහි ලා භික්ෂුව විසින් 'මේ සිත දිගු කලක් මුළුල්ලෙහි රාගයෙන් ද්වේෂයෙන් මෝහයෙන් නිරතුරුව තම සිත ගැන නුවණින් විමසා බැලිය යුතු ය. සිත කිලිටි වීමෙන් සත්ත්වයන් කෙලෙසෙන අතර සිත පිරිසිදු වීමෙන් සත්ත්වයෝ පිරිසිදු වෙති.

රෙදි සෝදන්නෙක් හෝ වේවා සිත්තරෙක් හෝ වේවා සායම් හෝ ලාකඩ හෝ ඇති කල්හි රන්වන් පැහැය, නිල් පැහැය, මදට ඇති කල්හි මැනැවින් මට්ටම් වූ පුවරුවක හෝ බිත්තියක හෝ බිත්තියක හෝ රෙදි පිටෙක හෝ සියලු අගපසග ඇති ස්ත්‍රී රූපයක් හෝ පුරුෂ රූපයක් හෝ නිර්මාණය කරයි ද එසේ ම අග්‍රැතවත් පෘථග්ජනයා නිපදවන්නේ රූපය ම නිපදවයි, වේදනාව ම නිපදවයි, සඤ්ඤාව ම නිපදවයි. සංඛාරය ම නිපදවයි, විඤ්ඤාණය ම නිපදවයි. මෙලෙස ස්කන්ධ පංචකය ම නිපදවන්නේ තමාගේ මානසිකත්වය (සිතේ ස්වභාවය) අනුව බව මෙයින් කියැවේ.

ඉන්පසු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ රූප, වේදනා, සඤ්ඤ, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකයේ අනිත්‍යතාව තවදුරටත් පැහැදිලි කරති. මෙසේ නුවණින් දකින තැනැත්තාට රූපාදි ස්කන්ධ පංචකය අනිත්‍ය

වශයෙන් නුවණින් මෙතෙහි කිරීම හැර කළ යුතු අන් දෙයක් නැතැයි යන අවබෝධය ලැබේ. පංචුපාදනස්කන්ධයේ අනිත්‍යතාව බැලීමට උපදෙස් දීමෙන් සූත්‍රය නිමාවට පත් වේ.

සත්තට්ඨාන සූත්‍රය හා පඤ්චුපාදනස්කන්ධය

දුකින් නිදහස්වීමේ මාවත පැහැදිලිව, නිවැරදිව හා ස්ථාවරව දේශනා කෙරෙන පංච උපාදනස්කන්ධය පිළිබඳ විස්තරයට බුදුදහමෙහි ප්‍රධාන තැනක් හිමි වේ. බුදුරදුන්ගේ සෑම අනුශාසනයක් ම පංචුපාදනස්කන්ධය අවබෝධ කර ගැනීමටත් එයින් නිදහස්වීමටත් මග පෙන්වයි. ත්‍රිපිටකය පුරා පංචුපාදනස්කන්ධය තේමාකොට දේශිත අනුශාසනා රාශියක් ඇතුළත් වේ. ඒ අතර සංයුක්ත නිකායෙහි බන්ධ සංයුක්තය නමින් වෙනම කොටසක් මේ සඳහා වෙන් කර ඇත. විශේෂයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරන පළමු දේශනාවේ දී ම පස්වග මහණුන්ට සෝවාන්වීමට මග විවර කර දෙමින් මේ පිළිබඳව සඳහන් කර තිබේ. ඒ අනුව ජාති, ජරා, ව්‍යාධි ආදී දුක් පිළිබඳව විස්තර කොට ඒ සියල්ල 'සංඛින්නේන පංචුපාදනස්කන්ධා දුක්ඛා' යනුවෙන් සංක්ෂිප්ත කොට ඇත. බුදුරදුන් විසින් දේශිත දෙවන දේශනය වන අනන්ත ලක්ඛණ සූත්‍රයෙහි ද පංචුපාදනස්කන්ධය පිළිබඳ තවදුරටත් දේශනා කරමින් පස්වග මහණුන්ට නිවන් මග එළි පෙහෙළි කර දුන්හ. ජීවිතය පුරා අප අත්විඳින දුක මැනවින් තේරුම් ගැනීමට නම් පංචුපාදනස්කන්ධය පිළිබඳ පැහැදිලි අවබෝධයක් ලබා ගැනීම අවශ්‍ය කෙරේ. මහා පහන් ටැඹක් මෙන් පංචුපාදනස්කන්ධය පිළිබඳ අවබෝධය නිවන් මග එළි පෙහෙළි කර දෙයි. අභිඤ්ඤ සූත්‍රයෙහි දැක්වෙන පරිදි කිසියම් බුද්ධිමත් තැනැත්තකුට තම විශිෂ්ට ඥානයෙන් යමක් අවබෝධ කළ යුතු නම් ඒ අතර ඉහළ ම දෙය වන්නේ පඤ්චුපාදනස්කන්ධයයි. බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ උසස් ම තත්ත්වය මෙමගින් පෙන්වුම් කෙරේ. සත්තට්ඨාන සූත්‍රයෙන් පැහැදිලි කෙරෙන්නේ ජීවිතාවබෝධයෙන් කෙලෙස් දුරුවන පරිදි පඤ්චුපාදනස්කන්ධය නුවණින් පරීක්ෂා කළ යුතු ආකාරයයි.

සිහිය පිහිටුවා ගත යුතු ස්ථාන හත (සත්තට්ඨාන)

සත්තට්ඨාන සූත්‍රයෙහි දැක්වෙන පරිදි රූපාදි ස්කන්ධ පංචකය ආකාර හතකින් මෙතෙහි කළ යුතු ආකාරය දක්වා තිබේ. එනම්,

1. රූපය දැන ගනියි (රූපං පජානාති).
2. රූපයේ හටගැනීම දනියි (රූපසමුදයං පජානාති).
3. රූපයේ නිරුද්ධවීම/ නැතිවීම දනියි (රූපනිරෝධං පජානාති).
4. රූපය නිරුද්ධ කරන මාවත දනියි (රූපනිරෝධගාමිනී පටිපදං පජානාති).
5. රූපයේ ආස්වාදය දිනියි (රූපස්ස අස්සාදං පජානාති).
6. රූපයේ ආදීනව දනියි (රූපස්ස ආදීනවං පජානාති).
7. රූපයේ නිස්සරණය/ මිදීම දනියි (රූපස්ස නිස්සරණං පජානාති).

1. රූපය හෙවත් රූපස්කන්ධය යනු සතර මහා භූත රූප හා ඒ ඇසුරු කොට පවතින උපාදය රූප 24යි (ප්‍රසාද රූප 5 = චක්ඛු, සෝත, සාණ, ජීවිතා, කාය), ගෝචර රූප 4 = රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස), (භාවරූප 2 = ඉක්චිභාව, පුරිසභාව), හදයවතපු රූප, ජීවිතෙන්ද්‍රියරූප, ආහාර රූප, පරිච්ඡේද රූප, (විඤ්ඤාත්ති රූප 2 = කායවිඤ්ඤාත්ති, වච්චිඤ්ඤාත්ති), (විකාරරූප 3 = ලහුතා, මුදුතා, කම්මඤ්ඤාතා), (ලක්ෂණ රූප 4 = උපවය, සත්තති, ජරතා, අනිච්චතා).

මෙලෙස කොටස් 24කින් සමන්විත රූපය සකස් වීමට හේතුව වන්නේ ආහාරයයි. ආහාර නැතිවීමෙන් රූපය නිරුද්ධ වේ. රූපය නිරෝධ කරන මාවත නම් සම්මාදිට්ඨි ආදී අංග අටකින් යුත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. මීට අමතරව රූපයට අදාළ තවත් කරුණු තුනක් ද තිබේ. එනම් රූපයේ ආස්වාදය - රූපය නිසා හටගන්නා සෑප සහගත මානසික ස්වභාවය. එම රූපය වෙනස්වීමට භාජනය වීමෙන් හටගන්නා වූ දුක නම් වූ ආදීනවය ද තේරුම් ගත යුතු ය. එම රූපයෙහි ඡන්දරාගය දුරුකිරීම් වශයෙන් ඇතිවන මිදීම නම් වූ නිස්සරණය

ද වටහා ගත යුතු ය. මෙලෙස රූපයට අදාළ කරුණු 7 පිළිබඳ ස්ථාන හතක සිහිය පිහිටුවා ගැනීම සත්තට්ඨාන නමින් හැඳින්වේ.

මේ අයුරින් වේදනා, සඤ්ඤ, සංඛාර, විඤ්ඤුණ යන සෙසු ස්ථාන හතර කෙරෙහි ද සිහිය පිහිටුවා ගනිමින් නුවණින් මෙනෙහි කළ පමණට ස්කන්ධ පංචකය පිළිබඳ අවබෝධය සැලසී වඩ වඩාත් ජීවිතාවබෝධය ලැබීමෙන් අවිද්‍යාව දුරුකොට දුක අවසන් කිරීමට අවකාශ සැලසේ.

2. වේදනා යනු ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස යන ඉන්ද්‍රිය හය රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම හා සම්බන්ධවීමේ න් හටගන්නා සැප, දුක්, උපේක්ෂා ආදී වේදනාවන් ය. එනම් වක්ඛුසම්ඵස්සජා වේදනා, සෝතසම්ඵස්සජා වේදනා, ඝානසම්ඵස්සජා වේදනා, ජ්වහාසම්ඵස්සජා වේදනා, කායසම්ඵස්සජා වේදනා, මනෝසම්ඵස්සජා වේදනා වශයෙනි.
3. සඤ්ඤු යනු ඇස, කන ආදී ඉන්ද්‍රිය මගින් රූප, ශබ්දදී අරමුණු ගැනීමේ දී හටගන්නා ඒ පිළිබඳ හඳුනා ගැනීමයි. ඒනම් රූප සඤ්ඤ, සද්ද සඤ්ඤ, ගන්ධ සඤ්ඤ, රස සඤ්ඤ, ඵොට්ඨබ්බ සඤ්ඤ, ධම්ම සඤ්ඤ වශයෙනි.
4. සංඛාර යනු සිතිවිලියි. ඇස, කන ආදී ඉන්ද්‍රිය ඔස්සේ රූප, ශබ්දදිය අරභයා හටගන්නා සිතිවිලි මීට අයත් වේ. එනම් රූප සඤ්චේතනා, සද්ද සඤ්චේතනා, ගන්ධ සඤ්චේතනා, රස සඤ්චේතනා, ඵොට්ඨබ්බ සඤ්චේතනා, ධම්ම සඤ්චේතනා වශයෙනි.
5. විඤ්ඤුණ යනු ඇස, කන ආදී ඉන්ද්‍රිය ඔස්සේ රූප, ශබ්දදිය දැන ගන්නා ස්වභාවයයි. මෙය ද කොටස් හයකට බෙදේ. ඒනම් වක්ඛු විඤ්ඤුණ, සොත විඤ්ඤුණ, ඝාන විඤ්ඤුණ, ජ්වහා විඤ්ඤුණ, කාය විඤ්ඤුණ, මනෝ විඤ්ඤුණ වශයෙනි.

රූපාදී මෙම ස්කන්ධ පංචකයේ ස්වභාවය නම් අවිද්‍යා, කර්ම, තෘෂ්ණා, ආහාර ආදී හේතු ඇති කල්හි හැම මොහොතක ම හටගෙන ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වීමයි. තව ද මේ පහ ම එකට හටගෙන එකට ම නිරුද්ධ වීම මෙහි පවත්නා ලක්ෂණයයි. මෙය මැනවින් ප්‍රත්‍යක්ෂ කළහොත් ජරා, මරණාදී සියලු දුක්චලිත් සපුරා නිදහස්වීමට අවකාශ සැලසේ.

ත්‍රිවිධ උපපරික්ෂා

ඉහත දැක්වූ පරිදි රූපාදී ස්කන්ධ පංචකය හත් ආකාරකින් නුවණින් මෙනෙහි කරන අතර තවත් ස්ථාන තුනක් පිළිබඳව අවධානය යොමු කිරීමට සත්තට්ඨාන සූත්‍රය අපට කියා දෙයි. එනම් ධාතු වශයෙන් ආයතන වශයෙන් හා පටිච්චසමුප්පාද වශයෙන් පරික්ෂා කර බැලීමටයි.

ඉධ භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධාතුසො උපපරික්ඛති. ආයතනසො උපපරික්ඛති. පටිච්චසමුප්පාදසො උපපරික්ඛති. එවං ඛො භික්ඛවෙ, භික්ඛු තිව්ඨුපපරික්ඛි හොති.

මේ සසුනෙහි භික්ෂුව ධාතු වශයෙන් ආයතන වශයෙන් පටිච්චසමුප්පාද වශයෙන් විමසා බලයි. මහණෙනි, මෙලෙස භික්ෂුව ත්‍රිවිධ උපපරික්ෂාව ඇත්තේ වෙයි.

දුකින් නිදහස්වීමට ඇති ප්‍රධාන මාවත වන්නේ සත්ත්වයා නිර්මාණය වී ඇති ස්වභාවය මැනවින් පසක් කොට ප්‍රඥාවෙන් යුතුව අවිද්‍යාව ප්‍රහීණ කිරීමයි. බුදුදහමෙහි සත්ත්වයා නිර්මාණය වී ඇති විවිධ පර්යාය ඉදිරිපත් කොට අවිද්‍යාව දුරුවන ලෙස එය නුවණින් මෙනෙහි කිරීමට අපට මග පෙන්වයි. ඒ අනුව සත්ත්වධාන සූත්‍රයෙහි ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන, පටිච්චසමුප්පාද යන ප්‍රධාන විග්‍රහයන් කිහිපයක් ඉදිරිපත් කර තිබේ. මෙකී එකිනෙක පර්යාය ගැඹුරින් විමසා බැලීමෙන් සත්ත්වයා ලෙස අද අප ව්‍යවහාර කරන ජීවිතයක යථාර්ථය මැනවින් තේරුම් ගෙන අවිද්‍යාවෙන් දුරු ව දුකින් නිදහස්වීමට අවස්ථාව සැලසේ. ස්කන්ධ විග්‍රහය ඉහතින් දක්වා ඇති බැවින් මෙහි දී ධාතු, ආයතන, පටිච්චසමුප්පාද යන අංග විමසා බැලේ.

ධාතු :-

ධාතු වගයෙන් දැක්වීමේ දී අංග 18ක් යටතේ සත්ත්ව සංයුතිය දක්වා තිබේ. එනම්

වක්ඛුධාතු	රූපධාතු	වක්ඛු විඤ්ඤාණධාතු
සෝතධාතු	සද්දධාතු	සෝතවිඤ්ඤාණධාතු
ඝානධාතු	ගන්ධධාතු	ඝානවිඤ්ඤාණධාතු
ජීවිතධාතු	රසධාතු	ජීවිතවිඤ්ඤාණධාතු
කායධාතු	ඵොට්ඨබ්බධාතු	කායවිඤ්ඤාණධාතු
මනෝධාතු	ධම්මධාතු	මනෝවිඤ්ඤාණධාතු

ආයතන :-

වක්ඛායතන	රූපායතන
සෝතායතන	සද්දයතන
ඝානායතන	ගන්ධායතන
ජීවිතායතන	රසායතන
කායායතන	ඵොට්ඨබ්බායතන
මනායතන	ධම්මායතන

පටිච්චසමුප්පාද :-

පටිච්චසමුප්පාද යන බුදුදහමේ එන ප්‍රධානතම ඉගැන්වීමයි. මෙම ත්‍රිපිටකයෙහි විවිධ තැන්වල විවිධාකාරයෙන් විස්තර වී තිබෙනු දක්නට ලැබේ. විමුක්ති මාර්ගයෙහි දී අනුගමනය කළ යුතු සතර සතිපට්ඨානය, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය, චතුරාර්ය සත්‍යය, ත්‍රිලක්ෂණ ආදී බොහෝ ඉගැන්වීම් ප්‍රයෝගිකව පුහුණු කිරීම රඳ පවත්නේ පටිච්ච සමුප්පාද න්‍යාය තේරුම් ගැනීම මගිනි. එනිසා කල‍්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රයෙන් අප විසින් මැනැවින් විසඳ ගත යුතු ප්‍රධාන ඉගැන්වීම වන්නේ පටිච්චසමුප්පාද න්‍යායයි.

දිනක් බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත පැමිණ ආනන්ද මාහිමියන් වහන්සේ පටිච්චසමුප්පාදය ගැඹුරු ඉගැන්වීමක් බවත් එහෙත් එය අවබෝධ කර ගැනීම අපහසු නොවන බව සඳහන් කළහ. මෙහි දී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අනඳ මාහිමියන්ට දේශනා කළේ ආනන්ද එසේ නොපවසන ලෙසයි. සත්ත්වයන් සසර බොහෝ කලක් අවිද්‍යා - තෘෂ්ණා දලට හසු වී පැටලී මෙලෙස ගමන් කරන්නේ මෙම ආර්ය න්‍යාය අවබෝධ කර නොගැනීම නිසා බව අවධාරණය කළහ (මහානිදන සූත්ත, දී.නි.2, 80).

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පටිච්ච සමුප්පාදය විවිධාකාරයෙන් දේශනා කර ඇති ආකාරය ත්‍රිපිටකය විමසා බැලීමෙන් පැහැදිලි වේ. කුමන ආකාරයෙන් එය විස්තර කළ ද එහි ඇති සාරය නොහොත් සැකැස්ම සමාන වුවකි. සංයුක්ත නිකායේ සෝතාපත්ති සංයුත්තයේ සඳහන් තතිය අනාථපිණ්ඩික සූත්‍රයෙහි පටිච්චසමුප්පාදයේ මෙම මූලධර්මය විස්තර කර තිබේ.

‘කතමො වස්ස අරියො ඤයො පඤ්ඤය සුද්ධියො හොති සුප්පච්චිද්ධො ? ඉධ ගහපති, අරියසාවකො පටිච්චසමුප්පාදං යෙව සාධුකං යොනිසො මනසිකරොති, ‘ඉති ඉමස්මිං සති ඉදං හොති, ඉමස්සුප්පාද ඉදං උප්පජ්ජති, ඉති ඉමස්මිං අසති ඉදං න හොති ඉමස්ස නිරොධා ඉදං නිරුජ්ඣති. ‘

කවර නම් ආර්ය න්‍යායක් ශ්‍රාවකයකු විසින් ප්‍රඥවෙන් මැනැවින් දැක්ක යුතු ද යන්න මෙහි දැක්වේ. ඒ අනුව පටිච්චසමුප්පාදය මනා කොට නුවණින් මෙනෙහි කළ යුතු බව අවධාරණය කර තිබේ. එනම් මෙලෙස හේතු ඇති කල්හි මෙම ප්‍රතිඵලය වේ. මෙය හටගැනීමෙන් මෙය උපදී. මෙය නැති කල්හි මෙය නොවේ. මෙය

නිරුද්ධ වීමෙන් මෙය නිරුද්ධ වේ. පටිච්ච සමුප්පාදය න්‍යාය විස්තර කෙරෙන සංක්ෂිප්ත පැහැදිලිකිරීම මෙයයි. එය ම 'අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා ... '. ආදී වශයෙන් අංග දෙළහකින් යුතුව මධ්‍යම වශයෙන් ද 'හේතු, ආරම්භණ අධිපති.... ' ආදී වශයෙන් සුවිසිප්‍රත්‍ය ක්‍රමයට විස්ථාරිත වශයෙන් ද මෙය දේශනා කොට තිබේ. ශ්‍රාවකයන්ගේ බුද්ධියේ පමණට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙලෙස විවිධාකාරයෙන් පැහැදිලි කොට තිබේ. පටිච්චසමුප්පාදය තේරුම් ගත් පමණට අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම යන ත්‍රිලක්ෂණ අවබෝධ වනු ඇත.

බුද්ධශාසනයට යමකු සැබෑ ලෙස ස්ථාවරව බැස ගන්නේ බුදුසසුනට ම ආවේණික වූ ලෝක යථාර්ථය නිවැරදි ලෙස ශ්‍රවණය කිරීම් වශයෙනි. එනම් හේතු ඇති කල්හි පෙර නොතිබී හටගන්නා ලෝකය හේතු නිරුද්ධ වීමෙන් ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වන බව පිළිබඳ යථාර්ථයයි (අනුත්වා සම්භූතං නුත්වා න භවිස්සති). අවිද්‍යාව ඇති කල්හි ලෝකයක් ඇතැයි නිර්මාණය කර ගන්නා අතර අවිද්‍යාව නැති කල්හි අවිද්‍යාවෙන් හටගත් ලෝකය ද නිරුද්ධ වේ. අතීත කර්මවිපාක වශයෙන් වර්තමානයෙහි නිර්මාණය වන පංචස්කන්ධ ලෝකය නුවණින් නොදකීම නිසා ඒ අරභයා වේතනා (පුඤ්ඤ, අපුඤ්ඤ, ආනෙඤ්ජ වශයෙන් සංස්කාර) නිර්මාණය වුවහොත් පංචුපාදනස්කන්ධ ගොඩනැගී ඊට අනුගතව සෙසු අංග නිර්මාණය වී දුක හටගන්නා ආකාරය අනුපිළිවෙළින් මෙලෙස විස්තර කර ඇත. ඒ අනුව

'අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤණං, විඤ්ඤණ පච්චයා නාමරූපං, නාමරූප පච්චයා සළායනනං, සළායනන පච්චයා එස්සෝ, එස්ස පච්චයා චේදනා, චේදනා පච්චයා තණ්හා, තණ්හා පච්චයා උපාදනං, උපාදන පච්චයා භවෝ, භව පච්චයා ජාති, ජාති පච්චයා ජරාමරණසෝකපරිදේව දුක්ඛදෝමනස්සුපායාසා සම්භවන්ති. එවමේතස්ස කේවලස්ස දුක්ඛන්ධන්ධස්ස සමුදයො හොති. අයං චුච්චති හික්ඛවෙ පටිච්චසමුප්පාදො.' (පටිච්චසමුප්පාද සූත්ත, සං.නි. 2, අභිසමය සංයුත්ත, 02 පිට)

මෙලෙස අවිද්‍යා සහගතව හටගන්නා ලෝකය නිසා ජරාමරණාදී දුක් සමුදය නිර්මාණය වේ.

යමෙකු මෙහි යථා ස්වභාවය දැන අවිද්‍යාව ඉතිරි නැතිව හට නොනැගෙන අයුරින් සිහිනුවණින් (සතිසම්පජ්ඤායෙන්) යුතුව වාසය කළහොත් ජරාමරණ සංඛාරාන ලෝකයක් ද නිර්මාණය නොවනු ඇත. එමඟින් ජරාමරණාදී දුක් සමුදයයෙන් සපුරා නිදහස්වීමට ද අවස්ථාව උද වේ. එය මෙලෙස විස්තර වේ.

'අවිජ්ජායත්චේව අසේසවිරාගනිරෝධා සංඛාර නිරෝධෝ සංඛාර නිරෝධා විඤ්ඤණ නිරෝධෝ විඤ්ඤණ නිරෝධා නාමරූප නිරෝධෝ නාමරූප නිරෝධා සළායනන නිරෝධෝ සළායනන නිරෝධා එස්ස නිරෝධෝ එස්ස නිරෝධා චේදනා නිරෝධෝ චේදනා නිරෝධා තණ්හා නිරෝධෝ තණ්හා නිරෝධා උපාදන නිරෝධෝ උපාදන නිරෝධා භව නිරෝධෝ භව නිරෝධා ජාති නිරෝධෝ ජාති නිරෝධා ජරාමරණසෝකපරිදේව දුක්ඛ දොමනස්සුපායාසා නිරුජ්ඣන්ති. එවමේතස්ස කේවලස්ස දුක්ඛන්ධස්ස නිරෝධෝ හොති' අයමස්ස අරියෝ ඤායෝ පඤ්ඤාය සුද්ධියෝ හෝති සුප්පච්ච්චෝ.'

අවිද්‍යාව ඉතිරි නැතිව නිරෝධ කිරීම ජරාමරණාදී සියලු දුක්චල නිරෝධය වේ. මෙලෙස දුකෙහි හටගැනීම හා නිරෝධය පිළිබඳ ආර්ය න්‍යාය වූ පටිච්චසමුප්පාදය මැනවින් අවබෝධ කර ගැනීම සෝතාපත්ත වීමේ මාවතයි. යමෙක් බිය හා වෛරය ගෙනදෙන පංච දුශ්චරිතයන් දුරු කළේ වේද සතර සෝතාපත්ති අංගයන්ගෙන් යුක්ත වූයේ ද ඉහත දැක්වූ ආර්ය න්‍යාය දක්නේ වේ ද ඔහු ක්ෂය කළ නිරය ඇත්තේ (බිණනිරයයොම්හි) වෙමිසි ද, ක්ෂය කළ තිරිසන් දුගති විපාක ඇත්තේ වේ ද (බිණනිරච්ඡානායෝනියෝ), ක්ෂය කළ ප්‍රේත විෂය ඇත්තේ ද (බිණපෙන්නිවිසයො), ක්ෂය කළ දුගතිපාක ඇත්තේ ද (බිණාපායදුග්ගතිවිනිපානො), සෝවාන් වූයෙමි (සෝතාපන්නෝභමස්මි), පහළට නොවැටෙන ස්වභාවයෙන් යුක්ත වූයේ (අවිනිපාතධම්මෝ), නියත වශයෙන් සම්බෝධිපරායණ වූයේ (නියතෝ සම්බෝධිපරායණො) වෙමි'යි පවසන්නේ ය.

ඉහත පාඨයෙන් ඉතා පැහැදිලි වන යථාර්ථය නම් බිය - වෛරය ගෙන දෙන කරුණුවලින් මිදීමටත් සතර අපායෙන් නිදහස් වීමටත් සෝතාපත්ත වීමටත් හේතුවන ප්‍රධාන සාධකය පටිච්ච සමුප්පාදය ඔස්සේ දුක අවබෝධ කර ගැනීම බවයි. මෙම අවබෝධයත් සමග සතර සෝතාපත්ති අංගයන්හි ස්ථාවර ව බැස ගනී. එනම් බුද්ධ, ධර්ම, සංඝ යන තේරුමක කෙරෙහි ස්ථාවරව නොසෙල්වෙන ප්‍රසාදය සහ ආර්ය කාන්ත ශීලයෙන් සමන්විත වීමයි. ආර්ය උතුමන් විසින් අගය කළ පංචසීලය මෙහි දී පිහිටා සිටී. බිය හා වෛරය දුරු කොට

සතර අපායෙන් නිදහස්වීමේ ඒකායන මාවත මෙයයි. පටිච්ච සමුප්පාදය මැනවින් අවබෝධ කර ගැනීම ඇත - නැත අන්තයන්ගෙන් දුරුවීමටත් චතුරාර්ය සත්‍යය වටහා ගැනීමටත් ඒ ඔස්සේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව අනුගමනය කරමින් ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන, නාමරූප ආදී ජීවිත යථාර්ථ පිරිසිදු දැන ගැනීමටත් අවස්ථාව උදව්වේ. එබැවින් පටිච්ච සමුප්පාදය අවබෝධ කර ගැනීම බුදුදහමට අනුව සුගතිය හා විමුක්තිය සාක්ෂාත් කර ගැනීමේ මූලික පදනම ලෙස සඳහන් කළ හැකි ය. මෙලෙස පටිච්ච සමුප්පාදය තේරුම් ගැනීමට සසරගත පුණ්‍ය මහිමයක් මෙන් ම නුවණැතිබව, අවංකබව හා සුවචබව යන ගුණාංග තමා තුළ තිබීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. මෙහිලා කල්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය සුවිශාල කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි.

පටිච්ච සමුප්පාදය වටහා ගැනීම ධර්මය වටහා ගැනීමට අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් උපකාරවත් වේ. ධර්මය තේරුම් ගැනීම බුදුරජාණන් වහන්සේ කවරෙක් ද යන්න අවබෝධ කර ගැනීමට ද උපකාරවත් වනු ඇත.

‘යො පටිච්චසමුප්පාදං පස්සති සො ධම්මං පස්සති, යො ධම්මං පස්සති සො පටිච්චසමුප්පාදං පස්සති.’
යමෙක් පටිච්චසමුප්පාදය දකියි ද ඔහු ධර්මය දකියි. යමෙක් ධර්මය දකියි ද ඔහු පටිච්චසමුප්පාදය දකියි.

(මහාහත්ථිපදෙපම සුත්ත, ම.නි.1, 460 පිට)

‘යො ධම්මං පස්සති සො මං පස්සති, යො මං පස්සති සො ධම්මං පස්සති.’

යමෙක් ධර්මය දකියි ද ඔහු මා (බුදුරදුන්) දකියි. යමෙක් බුදුරදුන් දකියි ද ඔහු ධර්මය දකියි.

‘ඇත - නැත’ යන අන්තයන්ගෙන් දුරුව මධ්‍ය මාර්ගය නිසි ලෙස මුණ ගැසෙන්නේ පටිච්චසමුප්පාද න්‍යාය මැනවින් ශ්‍රවණය කිරීමෙනි. හේතු එක්වීම වශයෙන් ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම (සමුදය) දකින්නා ‘නැත’ යන උච්ඡේද අන්තයෙන් (දෘෂ්ටියෙන්) මිදේ. හේතු නිරුද්ධවීමෙන් ස්කන්ධ පංචකයේ වැයවීම (වය=නිරෝධය) දකින්නා ‘ඇත’ යන ශාශ්වත අන්තයෙන් ද මිදේ. මෙලෙස සම්මාදිට්ඨිය උපදවා ගෙන ‘ඇත සහ නැත’ යන අන්ත දෙකින් ම එකවර නිදහස්වීමට අවස්ථාව ලැබෙන්නේ පටිච්ච සමුප්පාදය නම් වූ ආර්ය න්‍යාය නිවැරදි ලෙස අසා දැන ගැනීමෙනි (කච්චානගොත්ත සුත්ත, සං.නි. 2, අභිසමය සංයුත්ත, 28 පිට). තව ද සැබෑ ලෙස ධර්මකථිකයකු බවට පත් විය හැක්කේ ද මෙම ආර්ය න්‍යාය මැනවින් දේශනා කිරීම් වශයෙනි (ධම්මකථික සුත්ත, සං.නි. 2, අභිසමය සංයුත්ත, 28 පිට). ‘දිට්ඨිං ච අනුපගම්ම සීලවා...’ යනුවෙන් දැක්වෙන පරිදි දෘෂ්ටිත්ව නොපැමිණ (මෙත්ත සුත්ත) සීලයට පැමිණිය හැක්කේ පටිච්චසමුප්පාදය න්‍යාය තේරුම් ගැනීමේ ප්‍රතිඵල වශයෙනි.

පළමුව පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳ කල්‍යාණ මිත්‍ර ඇසුරින් සුතමය ඤාණය ලබා ඉන්පසු එය හැකිතාක් දුරට නුවණින් මෙනෙහි කිරීම් වශයෙන් චිත්තාමය ඤාණය දියුණු කර ගනිමින් සතර සතිපට්ඨානය තුළ පිහිටා සීල සමාධි පඤ්ඤ වර්ධනය කර ගැනීම් වශයෙන් භාවනාමය ඤාණය ඇති කර ගැනීම අවශ්‍ය වේ.

‘අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා...’ ආදී වශයෙන් විස්තර කෙරෙන පටිච්චසමුප්පාදයේ අංග දෙළොස ආරෝහණ ක්‍රමයට ද අවරෝහණ ක්‍රමයට ද හටගන්නා ක්‍රමයට ද නිරුද්ධ කරන ක්‍රමයට ද විස්තර කර තිබෙනු දක්නට ලැබේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ චතුරාර්ය සත්‍යාවබෝධයේ දී (උදනපාලියෙහි සඳහන් පරිදි) අවිද්‍යාවේ පටන් ක්‍රමයෙන් දුක හටගන්නා ආකාරය දක්වා තිබෙන අතර ශ්‍රාවකයන්ට එය සත්‍ය ගවේෂණයක් ලෙස පැහැදිලි කිරීමේ දී (විභංග-සං.නි.අභිසමය සංයුත්ත, 2, 4 පිට ආදී සූත්‍රයන්ට අනුව) ජරාමරණාදී වශයෙන් දැනට පෙනෙන දුකෙහි පටන් නොපෙනෙන අවිද්‍යාව දක්වා විස්තර කර තිබෙනු දක්නට ලැබේ.

ජරා - ඒ ඒ සත්ත්වයන්ගේ ඒ ඒ සත්ත්වනිකායෙහි යම් දිරිමක්, දිරෙන බවක්, දත්වැටීම්, කෙස් පැසීම්, ඇඟ රැලි වැටීම්, ආයු පිරිහීම්, ඉඳුරන්ගේ පැසීම් ආදියක් වේ ද මෙය ‘ජරා’ නම් වේ.

මරණ - ඒ ඒ සත්ත්වනිකායෙන් ඒ ඒ සත්ත්වයන්ගේ යම් වෙන්වීමක්, බිඳීමක්, අතුරුදහන් වීමක්, මව්වු නම් වූ මරණයක් කාලක්‍රියාවක් ස්කන්ධයන්ගේ බිඳියාමක්, සිරුර හැර දමීමක්, ජීවිතීන්ද්‍රියේ සිඳි යාමෙක් වේ ද මෙය ‘මරණ’ නම් වේ. ජරාමරණයන්ට හේතුව භවය වන අතර භව නිරෝධයෙන් ජරාමරණ නිරෝධය සිදු වේ.

භව - ලෝකයක් ඇති බවට සිතෙන ස්වභාවය 'භව' නම් වේ. ඒ අනුව කාමභව, රූපභව, අරූපභව වශයෙන් ත්‍රිවිධාකාරයෙන් ලෝකයක් මුණ ගැසේ. මේ තුනේ ම සිටීම සංසාර චක්‍රය තුළ ම සැරිසැරීමකි. බුදුරදුන් ධර්මය දේශනා කළේ මේ ත්‍රිවිධ භවයෙන් ම නිදහස්වීමටයි. භවයට හේතුව උපාදාන වන අතර උපාදාන නිරුද්ධ කිරීමෙන් භව නිරෝධය සිදු වේ.

උපාදාන - තමා වෙත ඇද - බැඳ තබා ගන්නා ස්වභාවය 'උපාදානයි'. මෙය කාම උපාදාන, දිට්ඨි උපාදාන, සීලබ්බත උපාදාන, අත්තවාද උපාදාන වශයෙන් සිව් වැදෑරුම් වේ. උපාදානයන්ට හේතුව තණ්හාව වන අතර තණ්හා නිරුද්ධ කිරීමෙන් උපාදාන නිරුද්ධ වේ.

තණ්හා - යමකට සිත ඇලීම, බැස ගැනීම 'තණ්හාවයි'. මෙය ඇස ආදි ඉන්ද්‍රියයන්ට රූපාදි අරමුණු අරභයා සිදු වේ. ඒ අනුව රූපතණ්හා, ශබ්දතණ්හා, ගන්ධතණ්හා, රසතණ්හා, ඵොට්ඨබ්බතණ්හා, ධම්මතණ්හා වශයෙන් සයාකාර වේ. තණ්හාවට හේතුවන වේදනාව වන අතර වේදනා නිරුද්ධ කිරීමෙන් තණ්හාව ද නිරුද්ධ වනු ඇත.

වේදනා - සැප දුක් උපේක්ෂා වශයෙන් විඳ ගන්නා ස්වභාවය 'වේදනා' නම් වේ. මෙය කයක් (වේදනාකාය) වශයෙන් දක්වෙන අතර ඇස ආදි ස්පර්ශයන් විෂයයෙහි වේදනා හටගනී. ඒ අනුව වේදනාව ද සයාකාර වේ. එනම් වක්ඛුසම්ඵස්සජා වේදනා, සෝතසම්ඵස්සජා වේදනා, ඝාණසම්ඵස්සජා වේදනා, ජීවිහාසම්ඵස්සජා වේදනා, කායසම්ඵස්සජා වේදනා, මනෝසම්ඵස්සජා වේදනා වශයෙනි. වේදනාවට හේතුව ඵස්සය වන අතර ඵස්ස නිරුද්ධ කිරීමෙන් වේදනා ද නිරුද්ධ කිරීමට හැකියාව ලැබේ.

ඵස්ස - ඇස ආදි ඉන්ද්‍රියයන්ට රූපාදි අරමුණු ආපාතගත වීම 'ඵස්ස' = ස්පර්ශ නම් වේ. මෙය එක්තරා කයක් (වේදනාකාය) වශයෙන් සඳහන් වන අතර ඇස ආදි ඉන්ද්‍රිය ඔස්සේ රූපාදි අරමුණු විෂයයෙහි ස්පර්ශය හටගනී. ඒ අනුව ස්පර්ශය ද සයාකාර වේ. එනම් වක්ඛුසම්ඵස්සය, සෝතසම්ඵස්සය, ඝාණසම්ඵස්සය, ජීවිහාසම්ඵස්සය, කායසම්ඵස්සය, මනෝසම්ඵස්සය වශයෙනි. ඵස්සයට හේතුව සලායතන වන අතර සලායතන නිරුද්ධ කිරීමෙන් ඵස්සය ද නිරුද්ධ වේ.

සලායතන - රූපාදි අරමුණු නිපදවන ඇස ආදි ආයතන හය 'සලායතන' = ෂඨායතන නමින් හැඳින්වේ. එම ආයතන හය නම් වක්ඛායතන, සෝතායතන, ඝාණායතන, ජීවිහායතන, කායායතන, මනායතන වශයෙනි. සලායතනයන්ට හේතුව නාමරූප වන අතර නාමරූප නිරුද්ධ කිරීමෙන් සලායතන නිරෝධය ද සිදු වේ.

නාමරූප - 'නාම' යන වේදනා, සඤ්ඤ, චේතනා, ඵස්ස, මනසිකාර යන පහයි. 'රූප' යනු පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ යන සතර මහාභූත සහ වක්ඛු, සෝතාදි උපාදාය රූප විසිහතරයි. නාමරූපයන්ට හේතුව විඤ්ඤණය වන අතර විඤ්ඤණ නිරුද්ධ කිරීමෙන් නාමරූප ද නිරුද්ධ වේ.

විඤ්ඤණ - යමක් දැන ගන්නා ස්වභාවය 'විඤ්ඤණ' = විඤන නම් වේ. ඇස ආදි ඉන්ද්‍රිය ඔස්සේ මෙම දැන ගැනීම සිදු කෙරෙන බැවින් මෙය එම ආයතනයන්ගේ නමින් දක්වා හයාකාර වශයෙන් විස්තර කර තිබේ. එනම් වක්ඛුවිඤ්ඤණ, සෝතවිඤ්ඤණ, ඝාණ විඤ්ඤණ, ජීවිහාවිඤ්ඤණ, කායවිඤ්ඤණ, මනෝවිඤ්ඤණ වශයෙනි. විඤ්ඤණයට හේතුව සංඛාර වන අතර සංඛාර නිරෝධයෙන් විඤ්ඤණය ද නිරුද්ධ වනු ඇත.

සංඛාර - විතර්කනය කිරීම හෙවත් සිතිවිලි 'සංඛාර' = සංස්කාර නමින් ව්‍යවහාර කෙරේ. අවිද්‍යාව නිසා හටගන්නා මෙම සංඛාර 'කායසංඛාර, වච්චිසංඛාර, චිත්තසංඛාර' වශයෙනි තුන් ආකාර වේ. තවත් න්‍යායකට අනුව මෙය පුඤ්ඤතිසංඛාර, අපුඤ්ඤතිසංඛාර, ආනෙඤ්ජාහිසංඛාර වශයෙන් ද දක්වා තිබේ. සංඛාරයට හේතුව, ආභාරය හෙවත් නිදනය වශයෙන් දක්වා ඇත්තේ අවිද්‍යාවයි. අවිද්‍යාව ඇති කල්හි සංඛාර හටගන්නා අතර අවිද්‍යා නිරෝධයෙන් සංඛාර නිරුද්ධ වේ.

අවිජ්ජා - ලෝකය හෙවත් දුකෙහි හටගැනීම හා නිරෝධය නොදන්නා ස්වභාවය 'අවිජ්ජා' = අවිද්‍යා නම් වේ. එනම් දුක්ඛ, සමුදය, නිරෝධ, මාර්ග යන චතුරාර්ය සත්‍යය නැතහොත් පටිච්චසමුප්පාදය නොදන්නා

බවයි. අවිද්‍යාවට හේතුව වශයෙන් දක්වා ඇත්තේ ආසුවයි. ආසුවයට හේතුව අවිද්‍යාවයි. මෙය දෙක අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වේ.

මේ අනුව අවිද්‍යාව ඇති කල්හි සංඛාර (වේතනා) හටගනී. සංඛාර ඇති කල්හි විඤ්ඤාණ හටගනී. විඤ්ඤාණ ඇති කල්හි නාමරූප හටගනී. නාමරූප ඇති කල්හි සලායතන හටගනී. සලායතන ඇති කල්හි එස්ස හටගනී. එස්ස ඇති කල්හි වේදනා හටගනී. වේදනා ඇති කල්හි තණ්හා හටගනී. තණ්හා ඇති කල්හි උපාදන හටගනී. උපාදන ඇති කල්හි භව හටගනී. භව ඇති කල්හි ජාති හටගනී. ජාති ඇති කල්හි ජරාමරණාදී දුක් සමුදය හටගනී. මෙලෙස දුක හටගන්නා අතර අවිද්‍යාව නැති කල්හි සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූපාදී අංග හටනොගෙන දුකින් නිදහස් වේ (විභංග සුත්ත, සං.නි. 2, අභිසමය සංයුත්ත, 4-6 පිටු). මේ සඳහා ඇති මාවන වශයෙන් දක්වා ඇත්තේ සම්මාදිට්ඨි, සම්මාසංකප්ප, සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්ත, සම්මාආජීව, සම්මාවායාම, සම්මාසති, සම්මාසමාධි වශයෙන් දැක්වෙන ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි (ඤ්ඤවත්ථු සුත්ත, සං.නි. 2, අභිසමය සංයුත්ත, 88-90 පිටු).

තව ද 'අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා ...' ආදී වශයෙන් දැක්වෙන දුකෙහි හටගන්නා ප්‍රතිපදාව මිථ්‍යා ප්‍රතිපදාව ලෙසත් 'අවිජ්ජායත්චේව අසේසවිරාගා නිරෝධා සංඛාර නිරෝධෝ ' ආදී වශයෙන් දැක්වෙන දුක නිරුද්ධ කරන ප්‍රතිපදාව සමාග්‍ය ප්‍රතිපදාව වශයෙන් ද දක්වා තිබේ (පට්ටපද සුත්ත, සං.නි. 2, අභිසමය සංයුත්ත, 8 පිටු). අවිද්‍යාදී හේතු ඇති කල්හි දුකෙහි හටගැනීමත් අවිද්‍යාවේ නිරෝධයෙන් දුකෙහි නිරෝධයත් තේරුම් ගැනීමේ ප්‍රතිඵල වශයෙන් සත්ත්ව පුද්ගල දෘෂ්ටියට නොවැටී හේතුඵල සිද්ධාන්තය මැනවින් තේරුම් ගැනීමට හැකියාව ලැබේ. එවිට මේ දුක තමා විසින් නිර්මාණය කරන ලද්දක් හෝ අනෙකකු විසින් නිර්මාණය කරන ලද්දක් හෝ වශයෙන් දෘෂ්ටියකට නොපැමිණේ. හේතු ඇති කල්හි දුක හටගෙන හේතු නිරුද්ධ වීමෙන් දුක නිරුද්ධ වන බව ප්‍රත්‍යක්ෂ වේ (අචේලකස්සප සුත්ත, සං.නි. 2, අභිසමය සංයුත්ත, 30 පිටු). මේ අවබෝධයත් සමග තමා අතීතයේ සිටියා ද නැද්ද අනාගතයෙහි සිටින්නේ ද නැද්ද ආදී සියලු මතවාද සමනය වේ (පච්ච සුත්ත, සං.නි. 2, අභිසමය සංයුත්ත, 42 පිටු). තව ද තමාගේ සිත - කය තමා විසින් කරන ලද්දක් හෝ අනෙකකු විසින් කරන ලද්දක් හෝ නොව හේතුඵල සිද්ධාන්තය මත නිර්මාණය වූවක් ය යන අවබෝධය ද මෙමගින් පසක් වේ (නතුම්භ සුත්ත, සං.නි. 2, අභිසමය සංයුත්ත, 100 පිටු).

දුකෙහි හටගැනීම හා නිරෝධය පිළිබඳ මෙම සුවිශේෂී අවබෝධය අප ගෞතම සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේට මෙන් ම විපස්සී, සිඬී, වෙස්සභු, කකුසඳ, කෝනාගමනන, කස්සප යන පෙර වැඩ සිටි බුදුරජාණන් වහන්සේලාට ද ඒ අයුරින් අවබෝධ වූ ආකාරය විස්තර වේ. එපමණක් නොව ලොව පහළ වන සියලු සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේලා අවබෝධ කර ගන්නා ප්‍රධාන කරුණ ද මෙයයි. එබැවින් පෙර බුදුවරුන් ද ප්‍රත්‍යක්ෂ කළ පටිච්චසමුප්පාද සංඛ්‍යාත මෙම මාවන පුරාණ මාවතක් වශයෙන් විස්තර කර තිබේ (නගර සුත්ත, සං.නි. 2, අභිසමය සංයුත්ත, 162 පිටු).

පටිච්චසමුප්පාදයේ දැක්වෙන අවිජ්ජාදී අංග එක් විත්තක්ෂණයක් තුළට මෙන් ම අතීත - වර්තමාන - අනාගත යන කාලත්‍රයට ද ගොනු කළ හැකිය. කාලත්‍රයට අනුව පටිච්චසමුප්පාදය විස්තර කිරීමේ දී අතීත හේතු, වර්තමාන ඵල, වර්තමාන හේතු, අනාගත ඵල වශයෙන් සතරාකාරයකට විස්තර කර තිබේ.

- අතීත හේතු - අවිජ්ජා, සංඛාර, තණ්හා, උපාදන, භව
- වර්තමාන ඵල - විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා
- වර්තමාන හේතු - අවිජ්ජා, සංඛාර, තණ්හා, උපාදන, භව
- අනාගත ඵල - විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා

අතීතයේ පැවැති අවිජ්ජා, සංඛාර, තණ්හා, උපාදන, භව යන හේතුවලට අනුරූපව වර්තමාන ජීවිතය හෙවත් විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා යන ස්කන්ධ පංචකයක් නිර්මාණය වේ. අප ඇස, කණ ආදී ඉන්ද්‍රිය ඔස්සේ රූප, ශබ්දදී අරමුණු මූලින් ස්පර්ශ කිරීමේ දී හටගන්නේ මෙයයි. මෙය ලෝභ, දෝස, මෝහ යන හේතූන්ගෙන් තොර වූවකි. එය ඇතැම් තැනෙක දුක්ඛ සත්‍යය වශයෙන් ද දක්වා තිබේ. මෙම ස්කන්ධ

පංචකය අවිද්‍යාදී අනුසය ඇතිව ස්පර්ශ කළ විට වර්තමාන හේතු නිර්මාණය වේ. එනම් ස්කන්ධ පංචකය ම පංචුපාදනස්කන්ධයක් බවට පරිවර්තනය කර ගනී. මෙලෙස අවිජ්ජා, සංඛාර, තණ්හා, උපාදාන, භව යන හේතු පහළ කළ හොත් අනාගතය නිර්මාණය වේ. එවිට විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා යන ඵලයන් භුක්ති විදීමටත් දුක ස්පර්ශ කිරීමටත් සිදු වේ. එක විත්තක්ෂණයක් තුළ වුව ද මෙම අංග සියල්ලෙහි සම්බන්ධය විස්තර කළ හැකි ය. එනම් මධුපිණ්ඩික සුත්‍රයෙහි දැක්වෙන පරිදි අවිද්‍යා සහගතව ඇස උපන් කල්හි රූපය, වක්ඛු විඤ්ඤාණ, වක්ඛු සම්ඵස්සය ආදී අංග ගොඩනැගී ප්‍රපංච නිර්මාණය වේ. ලෝකයා දුක තුළ වාසය කරයි 'දුක්ඛෙ ලෝකො පතිට්ඨිතො... යනුවෙන් දැක්වෙන්නේ අවිද්‍යා සහිත ලෝකයා දුක තුළ වාසය කරන ආකාරයයි. සංසාරය නිර්මාණය වන්නේ මේ අයුරිනි. එමෙන් ම අවිද්‍යා සහගතව ඇස, රූපාදී කරුණු ස්පර්ශ නොකළ හොත් ප්‍රපංච ගොඩනොනැගී දුකින් නිදහස්වීමට ද අවස්ථාව උදාවේ. මෙම සංසාරයෙන් මිදිය හැක්කේ මෙම සිද්ධාන්තය මැනවින් තේරුම් ගෙන සීල, සමාධි, පඤ්ඤා යන ත්‍රිවිධ ශික්ෂාවෙහි අඛණ්ඩව නියැලීමෙහි ප්‍රතිඵල වශයෙනි. එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් සද්ධා, චිරිය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා යන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පරිපූර්ණත්වයට පත් වේ.

අප ලෝකය පිළිබඳ සියලු ආකාරයේ දැන ගැනීම් ඇති කර ගන්නේ ඇස, කන ආදී ඉන්ද්‍රිය හයට රූප, ශබ්දදී අරමුණු හය ලබා ගැනීම් වශයෙනි. මෙම අභ්‍යන්තර ඉන්ද්‍රිය හය හා බාහිර අරමුණු හය හැරුණු කොට වෙනත් අත්දැකීමක් නොමැත. අතීත, වර්තමාන, අනාගත, දුර, ළඟ, හීන, ප්‍රණීත, සුඛුම, ඕලාරික, අභ්‍යන්තර, බාහිර වශයෙන් පවත්නා සියලු අත්දැකීම් මෙම ඉන්ද්‍රිය හය හා අරමුණු හය ඔස්සේ ලබා ගන්නා ඒවා ය. මෙම අද්දැකීම්වල ස්වභාවය වන්නේ හේතු එක් වූ විට එය වර්තමානයෙහි ක්ෂණිකව හටගෙන (අස්මිං සති ඉදං භොති) හේතු නිරුද්ධ වීමෙන් එම අත්දැකීම ක්ෂණික ව නිරුද්ධ වීමයි (අස්මිං අසති ඉදං න භොති). අතීතයෙන් වර්තමානයට නොපැමිණෙන වර්තමානයෙන් අනාගතයට නොයන මෙම පංචුපාදනස්කන්ධය (අනුත්වා සම්භූතං නුත්වා න භවිස්සති) මේ මොහොතෙහි හටගෙන මේ මොහොතෙහි ම නිරුද්ධ වේ. කිසියම් අත්දැකීමක් ලැබුණු විගස එම සිතිවිල්ල තවත් සිතකට උපකාරවත් වෙමින් කිසිවක් ඉතිරි නැතිව එම මොහොතෙහි ම නිරුද්ධ වේ. හටගෙන නිරුද්ධ වීම සියලු අද්දැකීම්වල ස්වභාවයයි (උප්පාද වය ධම්මිනො). නිරුද්ධ වූ එම අත්දැකීම නිරුද්ධ වූ බව නොදැනීම හෙවත් අවිද්‍යාව හේතුවෙන් එම අද්දැකීම සිහිකරත් ම එය තවම ඇති දෙයක් ලෙස නිත්‍ය, සැප, ආත්ම, සුඛ වශයෙන් ගැනීම හේතුවෙන් දුක හටගනී. එය සිහිකරත් ම වර්තමානයෙහි නව අද්දැකීමක් ලෙස යළි එය උපදී. එහෙත් අපට සිතෙන්නේ අතීත අද්දැකීම තවම ස්ථිර ව පවතින දෙයක් වශයෙනි. එම නිසා අප ඇසින් දුටු කනින් ඇසූ රූප ශබ්දදිය සිහිකොට අයෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් අතීතයට දිව ගොස් ඒ පිළිබඳ දුක් සැප විදී. දුක හටගන්නා මූලික ස්ථානය මෙයයි.

ඇස, කන ආදී කිසියම් ඉන්ද්‍රියකින් රූප, ශබ්දදී කිසියම් අරමුණක් ගැනීමේ දී අප එක් විටෙක එක ඉන්ද්‍රියයකින් ගනු ලබන්නේ එක අරමුණක් පමණි. එහෙත් ඉන්ද්‍රියයන්ගේ හා සිතෙහි පවත්නා වේගවත් බව හේතුවෙන් මෙය වෙන්කොට හඳුනා ගැනීම පහසු නොවේ. එය නුවණින් දක යුත්තකි. එමෙන් ම කිසියම් ඉන්ද්‍රියයකින් රූපාදී කිසියම් අරමුණක් ලබා ගැනීමේ දී අප එය දැන හඳුනා ගන්නා අවස්ථාව වන විට ක්ෂණිකව රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකය හට ගනී. හට ගන්නවා පමණක් නොව අප ඒ පිළිබඳව දැන ගන්නා විට මුලින් හටගත් පංචුපාදනස්කන්ධය නිරුද්ධ වී එය මනෝ විඤ්ඤායෙන් දැන ගන්නා නව අත්දැකීමක් බවට ද පත් වේ. එතරම් වේගයකින් මෙය ක්‍රියාත්මක වේ.

අප ජීවිතය පිළිබඳව ලබන සකලවිධ අත්දැකීම්වල ස්වභාවය මෙයයි. අප ජීවත් වෙනවා යනු එමෙන් ම ජීවිතය පිළිබඳ ඕනෑම අද්දැකීමක් ලබනවා යනු මෙම පංචුපාදනස්කන්ධයෙහි ක්ෂණික හටගැනීමයි. නැදෑ හිතවතුන්, යාන වාහන, ගරු නම්බු, මිලමුදල්, ඉඩකඩම්, ගේ දෙර, අධ්‍යාපනය, රූප සම්පත්තිය ආදී වශයෙන් කිසියම් අත්දැකීමක් ලබනවා යනු එක මොහොතක හටගන්නා පංචුපාදනස්කන්ධය නැමැති ක්ෂණික අද්දැකීමයි. බාහිර රූප, ශබ්දදිය ළඟා කර ගනිමින් සැප, දුක් විදිනවා යනු පංචුපාදනස්කන්ධයක එක මොහොතක අද්දැකීම් මාත්‍රයක් පමණි. මේ බව නොදන්නා හේතුවෙන් ගේදෙර, ඉඩකඩම්, දූදරුවන් ආදී වශයෙන් නම් කොට අප ඒවාට ඇලී ගැලී කටයුතු කරයි. ඒවා වෙනස් වීමේ දී දුකට සන්තාපයට පත්වේ.

ජීවිතාවබෝධයට ඉවහල් වන සැබෑ දහමක පහසු නොලද අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජනායා තම ජීවිතය පිළිබඳව පඤ්චුපාදනස්කන්ධය ඔස්සේ සිතන ආකාරය අත්තදීප සුත්‍රයෙහි ආරම්භයෙහි මෙලෙස දැක්වේ. බුද්ධාදී උතුමන් අනුගමනය කළ, දේශනා කළ ආර්ය ධර්මය නොදකින ආර්ය දහමෙහි අදක්ෂ ආර්ය දහමෙහි නොහික්මුණු

තැනැත්තා රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන තම ජීවිත සැකැස්ම පිළිබඳව මෙලෙස අනුවණින් කල්පනා කරයි. එනම්,

රූපං අත්තනො සමනුපස්සති	{රූපය ආත්ම (නිත්‍ය, මම, මාගේ) වශයෙන් සිහිකරයි. = ගිනිදල්ල හා ගින්දර}
රූපවන්තං චා අත්තානං	{ආත්මය රූප සහිත වූවක් වශයෙන් හෝ සිතයි. = ගස සහ ගසේ ඡායාව}
අත්තනි චා රූපං	{ආත්මයෙහි රූපය ඇතැයි වශයෙන් හෝ සිතයි. = මල් සුවඳ හා මල}
රූපස්මිං චා අත්තානං	{රූපයෙහි ආත්මය ඇතැයි වශයෙන් හෝ සිතයි. = කරඬුව හා මැණික}

මෙලෙස විපරීත ආකාරයෙන් සිතන තැනැත්තාගේ රූපය වෙනස් වීමේ දී ඔහුට සෝක පරිදේව දුක් දෙමිනස් හටගනී. මෙම විපල්ලාසය නිසා තම රූපය නිත්‍ය, සුඛ, සුභ, ආත්ම වශයෙන් දැඩිව ග්‍රහණය කර ගෙන සිටීම හේතුවෙන් එය වෙනස්වීමේදී තම බලාපොරොත්තු කඩ වන විට අපමණ දුකකට ශෝකයකට වැළඹීමකට පත් වේ. සැබෑ දහමක පහසු නොලද මනා නුවණින් තොර තැනැත්තාට දුක හටගන්නේ මේ අයුරිනි. වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන සෙසු ස්කන්ධ පිළිබඳව ද මේ අයුරින් ම අනුවණින් සිතයි. මෙලෙස ස්කන්ධ පංචකය පිළිබඳ විපරීත ආකාරයෙන් සිතන ක්‍රම 20ක් දක්වේ. මෙය විසි ආකාර සක්කාය දිට්ඨිය වශයෙන් දක්වා තිබේ. මේ අයුරින් සිතන තැනැත්තා 'අත්තදීපා' 'ධම්මදීපා' යනුවෙන් දක්වෙන තම සිත, සද්ධර්මය පහතක් (ආලෝකයක්) කොට වෙසෙන්නෙක් නොවේ. ධර්මශ්‍රවණය හා යෝනිසෝ මනසිකාරය නැති වීමෙන් සිදුවන ජීවිත ව්‍යසනය, සසරෙහි අසරණබව මෙමගින් සදහන් වේ.

අවබෝධයෙන් යුතු පිළිවෙත් මග - සතර සතිපට්ඨානය

යම් මොහොතක රූප, වේදනාදි පංචුපාදනස්කන්ධය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය ධර්මානුකූලව නුවණින් දැන එය ප්‍රත්‍යක්ෂ අවබෝධයක් බවට පත් කර ගැනීමට හැකි වුවහොත් බාහිර සියලු දුක්, කම්කටොළවලින් පමණක් නොව තමාගේ ශරීරය පිළිබඳ ලෙඩවිම්, මහලුවිම්, මරණය ආදී සියලු දුක්වලින් ද මේ ජීවිතය තුළදී ම නිදහස්වීමට අවස්ථාව උදාවේ. බුදුදහමේ ඇතුළත් සියලු අනුශාසනා ඉලක්ක කොට ඇත්තේ මෙම පංචුපාදනස්කන්ධය මැනවින් තේරුම් ගැනීම සඳහායි. ඒ සඳහා මාර්ගය වශයෙන් පනවා ඇත්තේ සතර සතිපට්ඨානයයි.

කායානුපස්සනාව වැඩීමෙන් රූපය පිරිසිඳ දැන ගැනීමටත්, වේදනානුපස්සනාව වැඩීමෙන් වේදනාස්කන්ධය දැන ගැනීමටත්, චිත්තානුපස්සනාව වැඩීමෙන් විඤ්ඤාණස්කන්ධය අවබෝධ කර ගැනීමටත් ධම්මානුපස්සනාව වැඩීමෙන් සඤ්ඤා, සංඛාර යන ස්කන්ධ දෙක පිරිසිඳ දැන ගැනීමටත් අවස්ථාව උදාවේ.

පෘථග්ජනයාට සේඛ (සෝවාන්, සකදගාමී, අනාගාමී යන) තත්ත්වයට පත්වීමටත්, සේඛයාට අසේඛ (හෙවත් රහන්) බවට පත්වීමටත් රහතුන්ට පිරිනිවන තෙක් දිට්ඨධම්ම සුඛ විහරණයෙන් විසීමටත් ඒකායන ප්‍රතිපාදව වශයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පනවා ඇත්තේ රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන පංච උපාදනස්කන්ධය සමුදය, අත්ථංගම, අස්සාද, ආදීනව, නිස්සරණ වශයෙන් යළි යළිත් නුවණින් වඩන ලෙසයි. මෙයින් පැහැදිලි වන ප්‍රධාන කරුණක් නම් ඕනෑම බුද්ධිමට්ටමක සිටින ඕනෑම ආධ්‍යාත්මික තලයක් නියෝජනය කරන කෙනෙකුට බුදුදහමින් මග පෙන්වන්නේ පංචුපාදනස්කන්ධයේ සැබෑ තතු අවබෝධ වන අයුරින් තම බුද්ධිය මෙහෙයවන ලෙසයි.

නබ්බිබෝපම සූත්‍රයේදී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළේ රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකය අතර නිත්‍ය, ධූව, ශාශ්වත, වෙනස් නොවන, සම ව පවතින වශයෙන් ගත හැකි කිසිවක් නොමැති බවයි. රූපාදි ස්කන්ධ පංචකය ම අනිත්‍ය, අනියත, අශාශ්වත, විපරිනාම, සම ව නොපවතින ඒවා බව බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩිදුරටත් පැහැදිලි කළහ.

තවදුරටත් මෙය පැහැදිලි කරන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නිය පිටට පස් ටිකක් ගෙන එය පෙන්වා එපමණ වූ ද ස්වල්පයක් නමුදු නිත්‍ය, ධූව, ශාශ්වත, අවිපරිනාම රූපයක් නැති බව ද එසේ නිත්‍ය රූපයක් වූයේ නම් මැනවින් දුක් ගෙවීම පිණිස බඹසර නොපනවන බව ද දේශනා කළහ. වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ අතර ද නිත්‍ය වූ යමක් නොමැති බවත් එලෙස නිත්‍ය වූ යමක් වූයේ නම් බඹසර නොපනවන බවත් පැහැදිලි

කළහ. මෙලෙස දේශනා කොට 'රූපය නිත්‍ය ද අනිත්‍ය ද වේදනාව නිත්‍ය ද අනිත්‍ය ද....' ආදී වශයෙන් හික්ෂුන් වහන්සේ වෙතින් ම ප්‍රතිප්‍රශ්න නගමින් තවදුරටත් රූපාදි ස්කන්ධ පංචකයේ පවතින යථාර්ථය දේශනා කළහ.

මෙලෙස තථාගත දේශනය ශ්‍රවණයක් සමඟ අතීත, අනාගත, වර්තමාන, ආධ්‍යාත්මික, බාහිර, සුඛම, ඕලාරික, හීන, ප්‍රණීන, දුර, ළඟ වශයෙන් යම් කිසි රූපයක්, වේදනාවක්, සඤ්ඤාවක්, සංඛාරයක්, විඤ්ඤාණයක් වේ ද ඒ සියල්ල හිස්, බොල්, හර නැති දෑ ලෙස ශ්‍රාවකයාට වැටහී යයි. ඒ අනුව ශ්‍රැතවත් ආර්ය ශ්‍රාවකයාට රූපය පෙණ පිඩක් මෙන් ද, වේදනාව දිය බුබුලක් මෙන් ද, සඤ්ඤාව මිරිඟුවක් මෙන් ද, සංස්කාර කෙසෙල් කදක් මෙන් ද, විඤ්ඤාණය මායාවක් මෙන් ද නුවණින් වැටහෙයි. මෙලෙස නුවණින් සිහිකිරීම නිසා රූපාදි ස්කන්ධ පංචකය පිළිබඳ කළකිරීමට පත් වෙයි. නොආලීමට පත් වෙයි. කලකිරීම නිසා විරාගී බවටත් විරාගී බව නිසා මිදීමටත් මිදුණු පසු මිදුණා ය යනු අවබෝධයටත් පත් වෙයි.

එවං පස්සං භික්ඛවෙ, සුතවා අරියසාවකො රූපස්මිම්භි නිබ්බන්දති වෙදනායපි නිබ්බන්දති සඤ්ඤායපි නිබ්බන්දති සංඛාරෙසුපි නිබ්බන්දති විඤ්ඤාණස්මිම්භි නිබ්බන්දති. නිබ්බන්දං විරජ්ජති විරාගා විමුච්චති විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤ්ණං හොති. ධීණා ජාති චුසිතං බ්‍රහ්මවරියං කතා කරණියං නාපරං ඉඤ්ඤානායා'නි පජානාති.

*'පෙණපිණ්ඩුපමං රූපං වෙදනා බුබුච්චාපමා,
මරිචිකුපමා සඤ්ඤා සංඛාරා කදලුපමා,
මායුපමඤ්ච විඤ්ඤාණං දීපිනාදිච්චබන්ධුනා.'*

රූපය පෙණපිඩක් මෙන් ද වේදනාව දිය බුබුලක් මෙන් ද සඤ්ඤාව මිරිඟුවක් මෙන් ද සංස්කාරය කෙසෙල් කදක් මෙන් ද විඤ්ඤාණය මායාවක් මෙන් ද ආදිච්ච බන්ධු වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලදී.

මෙම සූත්‍රයෙන් ප්‍රධාන වශයෙන් විස්තර වන්නේ පුද්ගලයා නිර්මාණය වූ මූලික ඒකකය වන ස්කන්ධ පංචකයේ ස්වභාවය පැහැදිලි කොට දුකින් සදහට නිදහස් වීම සඳහා එම ස්කන්ධ පංචකය පිළිබඳව ඇති කර ගත යුතු බුද්ධිමත් ආකල්පය පැහැදිලි කිරීමයි.

අපගේ ජීවිතය යනු ඇසින් රූප දැකීම, කණින් ශබ්ද ඇසීම, නාසයෙන් ගඳ සුවඳ විඳීම, දිවෙන් රස විඳීම, ශරීරයෙන් පහස ලැබීම, සිතින් සිතිවිලි සිතීම යන ක්‍රියාවලියයි. මෙකී අභ්‍යන්තර ආයතන හය සහ බාහිර අරමුණු හය හැරුණු කොට ජීවිතය කියා ගත හැකි අන් කිසිවක් නැත. ඇස, කණ ආදී කුමන ආයතනයකින් අරමුණක් ගත්ත ද කිසියම් අද්දැකීමක් ලැබීම යනු රූපාදි ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීමයි. මෙම ස්කන්ධ පහ හේතූන්ගේ එකතුවේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස එකට හටගෙන හේතු නිරුද්ධ වීමෙන් එකට ම නිරුද්ධ වේ. ඒ අනුව අප ජීවත් වෙනවා යනු හැම මොහොතක ම සිදුවන ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම හා නිරෝධයයි. මේ බව නොදන්නාකම හෙවත් අවිද්‍යාව නිසා බාහිර ද්‍රව්‍ය, පුද්ගලයන් ඇත යන හැඟීමෙන් ඒ කෙරෙහි විශ්වාසය තබා ක්‍රියා කරනු දක්නට ලැබේ. අවිද්‍යාව ඇති පමණට රාග, ද්වේෂ හටගෙන ජරා, මරණ හමුවෙහි දුකට පත් ව මරණින් මතු ද නැවත භවයක උපත ලබයි. බුදුදහමින් අපට පෙන්වා දෙන්නේ අවිද්‍යාව දුරු කොට දුකින් නිදහස් වීමේ මාවතයි.

තව ද අභිඤ්ඤා සූත්‍රයෙහි සදහන් පරිදි කිසියම් නුවණැත්තකු විසින් අවබෝධ කර ගත යුතු ප්‍රධානතම කරුණ වශයෙන් දක්වා ඇත්තේ පංචුපාදනස්කන්ධයයි. විවිධ විෂය ධාරා සඳහා අප ලබන අධ්‍යාපනය කිසියම් රැකියාවක්, කීර්තියක් නැතහොත් ලෝකය හෝ තමා පිළිබඳ කිසියම් දැනීමක් ලැබීමට උපකාරවත් විය හැකියි. එහෙත් ඒ කිසිවක් සැබෑ ලෙස දුකින් නිදහස් වීමේ සැබෑ දැනීමක් නොවේ. එබැවින් බුදුදහමින් අපට මග පෙන්වන්නේ ජීවිතයේ සැබෑ සැනසුම සඳහා රූප, වේදනාදි පංචුපාදනස්කන්ධය අවබෝධ කර ගැනීමට හැකි වන අයුරින් තම චින්තනය මෙහෙයවන ලෙසයි. බුදුදහමට අනුව යමකු සැබෑ ප්‍රඥාවන්තයකු දැයි පරීක්ෂා කර බලන මූලික ලක්ෂණ අතර ප්‍රධාන කරුණක් වන්නේ ඔහු කෙතෙක් දුරට පංචුපාදනස්කන්ධය පිළිබඳව දැනුවත් ද සිටී ද යන්නයි. මේ පහ යථාර්ථ වශයෙන් සත්‍ය වුව ද සැබෑ ලෝකයේ දී වෙන් කොට හඳුනාගත හැකි ඒවා

නොවේ. ඒවා පරමාර්ථ වශයෙන් විස්තර කළ හැකි ප්‍රඥාවෙන් දැන යුතු ධර්මතාවන් ය. දුකින් නිදහස් වීමේ ඒකායන ප්‍රතිපදාව වැටී ඇත්තේ පංචුපාදනස්කන්ධය අවබෝධ කර ගැනීම ඔස්සේයි.

පංචුපාදනස්කන්ධය පිරිසිඳ දැනීම සඳහා මූලින් සුතමය පඤ්ඤා වශයෙන් ධර්ම ශ්‍රවණය තුළින් දැනුවත් බව ලබා වින්තාමය පඤ්ඤා වශයෙන් එය යළි යළිත් මෙනෙහි කිරීමත් සමඟ විදර්ශනා භාවනා ඔස්සේ සිත තැන්පත් කොට එකඟ වූ සිතින් භාවනාමය පඤ්ඤා වශයෙන් එය නුවණින් මෙනෙහි කිරීමත් අවශ්‍ය වේ. පංචුපාදනස්කන්ධය පිළිබඳ උසස් ම අවබෝධය ලබා දුකින් නිදහස්වීමට අවකාශ ලැබෙන්නේ මේ අනුපිළිවෙළට ක්‍රියා කිරීමෙනි.

අප ජීවත් වනවා යනු එක මොහොතක පවත්නා එක සිතිවිල්ලක් පමණි. එනම් ක්ෂණිකව හටගන්නා පංචුපාදනස්කන්ධයක අද්දකීමයි. අප අතීතය ගැන කෙතරම් දුක් වුව ද ආඩම්බර වුව ද අනාගතය ගැන කෙතරම් බලාපොරොත්තු තබා තිබුණ සැබෑ ලෙස ජීවිතය යනු වර්තමාන මොහොතෙහි අත්දැකීමයි. සමඟ භාවනා ඔස්සේ සිත තැන්පත් කොට විදර්ශනා භාවනා මගින් මෙම පංචුපාදනස්කන්ධයේ යථාර්ථය නුවණින් දැක හැම මොහොතක ම සිහිය හා නුවණින් විසීමට අප සමත් වුවහොත් බාහිර කිසිදු පුද්ගලයකුට හෝ දෙයකට අපව කම්පාවට පත් කිරීමට නොහැකි වනු ඇත. එපමණක් නොව අප සතු රූපය ජරා, ව්‍යාධි, මරණයට පත් වීමේ දී කිසිදු මානසික පීඩාවක් ඇති නොවන පරිදි උසස් මානසික ඒකාග්‍රතාවකින් කල් ගත කිරීමට ද අවස්ථාව සැලසෙනු ඇත. මේ සඳහා මාවත වශයෙන් බුදුදහමින් නිර්දේශ කොට ඇති බඹසර වන්නේ සීල, සමාධි, පඤ්ඤා යන ත්‍රිවිධ ශික්ෂාවෙන් යුත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. එනම් සම්මා දිට්ඨිය පෙරටු කොටගත් වැඩිය යුතු අංග අටයි.

- 1. සම්මා දිට්ඨි (යහපත්/ නිවැරදි දැකීම)
- 2. සම්මා සංකප්ප (යහපත්/ නිවැරදි සංකල්පනා)
- 3. සම්මා වාචා (යහපත්/ නිවැරදි වචන)
- 4. සම්මා කම්මන්ත (යහපත්/ නිවැරදි කර්මාන්ත)
- 5. සම්මා ආජීව (යහපත්/ නිවැරදි දිවිපැවැත්ම)
- 6. සම්මා වායාම (යහපත්/ නිවැරදි උත්සාහය)
- 7. සම්මා සති (යහපත්/ නිවැරදි සතිමත්බව)
- 8. සම්මා සමාධි (යහපත්/ නිවැරදි සමාධිමත්බව)

නිත්‍ය, ස්ථිර, නොවෙස්වන රූප, වේදනාදි කිසිවක් ලොව නොපවත්නා බැවින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙම බඹසර මාවත පනවා ඇති අතර දුක් සහිත ලෝකයෙන් එතෙර වීමට ඇති ඒකායන ප්‍රතිපදාව වන්නේ මෙම ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. එබැවින් ධර්ම ශ්‍රවණය හා යෝනිසෝ මනසිකාරය ඔස්සේ සම්මා දිට්ඨිය වර්ධනය කර ගනිමින් අප්‍රමාදීව මෙම දහම් මාවතෙහි ගමන් කිරීමට අප උත්සාහවත් විය යුතු ය. දුර්ලභව ලද උතුම් මිනිස් දිවියෙන් ප්‍රතිඵල නෙළා ගැනීමට අප සෑම අප්‍රමාදී වීම අවශ්‍ය කෙරේ. අප්‍රමාදී බව උතුම් ධනයක් මෙන් සුරකිමින් මෙම ධර්ම මාර්ගයෙහි ඉදිරිය බලා පියවර තැබිය යුතු ය.

මෙහිදී රූපාදි ස්කන්ධ පංචකය චතුරාර්ය සත්‍යයට ගළපා තේරුම් ගැනීම ද වැදගත් වේ. ඒ අනුව රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකය දුක්ඛ සත්‍යය බවත් එහි අනවබෝධය නිසා තම විත්ත සන්තානයේ අවිද්‍යා භවතණ්භා හටගැනීම සමුදය සත්‍යය (දුකට හේතුව) බවත් සමඟ කමටහනක් ඔස්සේ සිත සමාධිමත් කොට ස්කන්ධ පංචකයේ සමුදය, වය, අස්සාද, ආදීනව, නිස්සරණ සම්මර්ශනය කරමින් විදර්ශනාව (ප්‍රඥාව) දියුණු කිරීම මාර්ග සත්‍යය බවත් එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් විද්‍යාව හා විමුක්තිය සාක්ෂාත් කිරීම දුක්ඛ නිරෝධය බවත් මැනවින් තේරුම් ගෙන ඒ අනුව තම සියලු කටයුතු සංවිධානය කොට ඊට අනුගතව දැඩි කැපවීමෙන් ක්‍රියා කිරීමයි (අභිඤ්ඤා සුත්ත, අං.නි.).

මෙලෙස ක්‍රියා කිරීමේදී තමාගේ සිත සහ අවබෝධය පිළිබඳ විශ්වාසය තබමින් අන් දෙයක පිළිසරණ නොපතා සිත දියුණු වන ක්‍රියාවලියක නියැලීම මෙහිලා අවශ්‍ය කෙරේ (අන්තදීපා භික්ඛවෙ විහරථ අන්තසරණා න අඤ්ඤාසරණා). ඒ අතර ධර්මය පිළිසරණ කොට ගෙන අන් පිළිසරණක් නොපතා ක්‍රියා කළ (ධම්මදීපා භික්ඛවෙ විහරථ ධම්මසරණා න අඤ්ඤාසරණා) යුතුව ඇත. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නිතර අවධාරණය කළේ මෙම ධර්මමාර්ගය ඔස්සේ අප්‍රමාදීව ක්‍රියා කරන ලෙසයි (අජ්ජමාදෙන භික්ඛවෙ සම්පාදෙථ).

Seven Cases

(Saṃyutta Nikāya)

(Translated by Bhikkhu Bodhi)

At Sāvathī, “Mendicants, in this teaching and training a mendicant who is skilled in seven cases and who examines in three ways is called consummate, accomplished, a supreme person. And how is a mendicant skilled in seven cases? It’s when a mendicant understands form, its origin, its cessation, and the practice that leads to its cessation. They understand form’s gratification, drawback, and escape. They understand feeling ... perception ... choices ... consciousness, its origin, its cessation, and the practice that leads to its cessation. They understand consciousness’s gratification, drawback, and escape.

And what is form? The four primary elements, and form derived from the four primary elements. This is called form. Form originates from food. When food ceases, form ceases. The practice that leads to the cessation of form is simply this noble eightfold path, that is: right view, right thought, right speech, right action, right livelihood, right effort, right mindfulness, and right immersion.

The pleasure and happiness that arise from form: this is its gratification. That form is impermanent, suffering, and perishable: this is its drawback. Removing and giving up desire and greed for form: this is its escape.

Those ascetics and brahmins who have directly known form in this way—and its origin, its cessation, and the practice that leads to its cessation; its gratification, drawback, and escape—and are practicing for disillusionment, dispassion, and cessation regarding form: they are practicing well. Those who practice well have a firm footing in this teaching and training.

Those ascetics and brahmins who have directly known form in this way—and its origin, its cessation, and the practice that leads to its cessation; its gratification, drawback, and escape—and due to disillusionment, dispassion, and cessation regarding form, are freed by not grasping: they are well freed. Those who are well freed are consummate ones. For consummate ones, there is no cycle of rebirths to be found.

And what is feeling? There are these six classes of feeling: feeling born of eye contact ... feeling born of mind contact. This is called feeling. Feeling originates from contact. When contact ceases, feeling ceases. The practice that leads to the cessation of feelings is simply this noble eightfold path, that is: right view, right thought, right speech, right action, right livelihood, right effort, right mindfulness, and right immersion.

The pleasure and happiness that arise from feeling: this is its gratification. That feeling is impermanent, suffering, and perishable: this is its drawback. Removing and giving up desire and greed for feeling: this is its escape. ...

And what is perception? There are these six classes of perception: perceptions of sights, sounds, smells, tastes, touches, and thoughts. This is called perception. Perception originates from contact. When

contact ceases, perception ceases. The practice that leads to the cessation of perceptions is simply this noble eightfold path ...

And what are choices? There are these six classes of intention: intention regarding sights ... intention regarding thoughts. These are called choices. Choices originate from contact. When contact ceases, choices cease. The practice that leads to the cessation of choices is simply this noble eightfold path ...

And what is consciousness? There are these six classes of consciousness: eye, ear, nose, tongue, body, and mind consciousness. This is called consciousness. Consciousness originates from name and form. When name and form cease, consciousness ceases. The practice that leads to the cessation of consciousness is simply this noble eightfold path, that is: right view, right thought, right speech, right action, right livelihood, right effort, right mindfulness, and right immersion.

The pleasure and happiness that arise from consciousness: this is its gratification. That consciousness is impermanent, suffering, and perishable: this is its drawback. Removing and giving up desire and greed for consciousness: this is its escape.

Those ascetics and brahmins who have directly known consciousness in this way—and its origin, its cessation, and the practice that leads to its cessation; its gratification, drawback, and escape—and are practicing for disillusionment, dispassion, and cessation regarding consciousness: they are practicing well. Those who practice well have a firm footing in this teaching and training.

Those ascetics and brahmins who have directly known consciousness in this way—and its origin, its cessation, and the practice that leads to its cessation; its gratification, drawback, and escape—and due to disillusionment, dispassion, and cessation regarding consciousness, are freed by not grasping: they are well freed. Those who are well freed are consummate ones. For consummate ones, there is no cycle of rebirths to be found. That's how a mendicant is skilled in seven cases.

And how does a mendicant examine in three ways? It's when a mendicant examines the elements, sense fields, and dependent origination. That's how a mendicant examines in three ways. In this teaching and training, a mendicant who is skilled in seven cases and who examines in three ways is called consummate, accomplished, a supreme person.”

The Five Aggregates

(Panchupadanakkhanda)

According to the Buddha, our life is nothing but the experience of five aggregates. These five things are discussed as a whole because they are inextricably woven components of our experience. These five arise together and cease together as we experience the world through our senses. Yet, because of our ignorance, we are aware of matter only, which is the obvious component. However, we have to understand the fact that rest of the aggregates - sensation, perception, formation, and consciousness - also have equally contributed in forming our one experience. According to Buddhism, the root cause of all suffering is the ignorance of the function of these five aggregates. This very ignorance leads to clinging and attachment. Suffering arises because of not knowing the arising and ceasing nature of the

five aggregates. That is why Buddhism has repeatedly emphasized the importance of understanding these five aggregates and the way to overcome them. All Buddhist doctrines aim to understand the five aggregates that lead us to overcome suffering. First, we have to know what these five are. They are;

1. The corporeality group or matter (*Rupakkhanda*)
2. The feeling group (*Vedanakkhanda*)
3. The perception group (*Saññākkhanda*)
4. The mental- formation group (*Sankārakkhanda*)
5. The consciousness group (*Viññānakkhanda*)

We get all experiences in our life through our senses, such as eye, ear, nose, tongue, body and mind. We get no experience except through those six senses. If we get any kind of experiences - seeing, hearing, smelling, tasting, touching or knowing objects - it means that these five aggregates have been arisen. When we see something, hear something, smell something, taste something, touch something or think about something, that means there are both arising and ceasing together of the five aggregates.

When we experience, we use one of six senses such as eyes, ear, nose, tongue, body or mind. The nature of this experience is that it momentarily arises and ceases. Also, five aggregates that form our experience arise and cease momentarily. Among the five aggregates;

1. The corporeality group or matter (*Rupakkhanda*) is forms (රූප) which include four elements and its concomitant 24 forms,
2. The feeling group (*Vedanākkhanda*) is feelings/sensations (වේදනා) that we feel through our senses,
3. The perception group (*Saññākkhanda*) is perception (සංකල්ප) that we recognize through our senses,
4. The mental- formation group (*Sankārakkhanda*) is thoughts (සංඛාර) that we conceptualize about the world received through our senses.
5. The consciousness group (*Viññānakkhanda*) is consciousness (විඤ්ඤාණ); whatever we become conscious of.

We get all kinds of experiences through our senses as the result of arising and ceasing of five aggregates. However, because of ignorance of this process, we think the experience continues to remain after experiencing them. That is why we have attachment then suffering about objects. If we understand this reality and avoid the misunderstanding, we are able to overcome suffering. Without understanding of these five aggregates, we can never have real liberation from the suffering. Moreover, these five components cannot be separated and pointed out in the physical world, so we should understand them by our intelligence. The Buddha's message helps us a lot in understanding this truth.

According to conventional truth, there are persons, things etc., but according to the ultimate truth we have only these five aggregates which is the world's reality. If we have any kinds of experience about the world, that is five aggregates. The nature of this experience is that it arises and ceases momentarily. **Not being occurred (in the past) comes to an occurrence. Being occurred (at the present) would not come to (the future) occurrence** (අනුන්වා සම්භූතං නුන්වා න භවිස්සති). It means if we experience something now, it was not in existent in the past in the same way like now. Also present experience

doesn't transcend to the future as it is. If anybody can understand this reality, he is ready to give up the extremes about the past and the future. Furthermore, he tries to live in the present moment seeing, arising and ceasing wisely with full awareness. This is also not permanent. Every moment it arises and ceases, but because of ignorance we think as they are permanent. The cause of suffering is this misconception. If a person can understand as it is, he can overcome suffering. To overcome suffering he has to develop mindfulness and wisdom.

Mindfulness can be divided into four as;

1. Contemplation of matters (*Kāyānupassanā*)
2. Contemplation of feelings (*Vedanānupassanā*)
3. Contemplation of consciousness (*Cittānupassanā*)
4. Contemplation of mental formations (*Dhammānupassanā*)

When we concentrate our mind according to these four, we can understand the nature of all experiences about mind and matter as arising and ceasing. With concentrated mind, we can reflect all things as impermanent, suffering and egolessness or egolessness. Then we can decrease the attachment, clinging, craving or desire about the world. And gradually we can overcome anger and delusion too. This real understanding leads to get rid of suffering. It means we are on the way to real happiness, which should be the bottom line of our lives. Buddhism explains this message to all persons at every level, because this is the most important topic in Buddhism.

According to the *Abhiññā Sutta*, as intelligent persons, the thing that we have to comprehend with supernormal knowledge is the five aggregates.

Katame ca, bhikkhave, dhammā abhiññā pariññeyyā? Pañca upādānakkhandhā. Ime vuccanti, bhikkhave, dhammā abhiññā pariññeyyā.

If we have any kind of experience through senses which are eyes, ears, nose, tongue, body and mind, then five aggregates arise. As the result of arising of five aggregates, we see, hear, smell, taste, touch or think. Every moment without any interval these five aggregates arise and cease. Because of ignorance or delusion, we think that the experience still continues. Having thought about it, then we go in search of it in the outer world, and there we may have to experience attachment or suffering according to that experience. The result of the ignorance of this reality is suffering.

If someone can understand these five things as they arise at the moment with conditions and cease instantly, that person is ready to overcome suffering and dissatisfaction. Further, he realizes all his experiences arise and cease at the moment, and nothing comes to the present from the past and nothing goes to the future from the present.

පොසොන් සීල සමාදානය

ලොස් ඇන්ජලිස් බෞද්ධ විහාරස්ථානය, පැසිෆිකා, කැලිෆෝනියා, එක්සත් ජනපදය
 බු.ව. 2563 පොසොන් පුන් පොහෝ දින (ව්‍ය.ව.2019 ජුනි මස 16 වැනිදා)